

БЪЛГАРСКА АКАДЕМИЯ НА НАУКИТЕ
ИНСТИТУТ ПО БАЛКАНИСТИКА С ЦЕНТЪР ПО ТРАКОЛОГИЯ

СЕКЦИЯ „СРЕДНОВЕКОВНИ БАЛКАНИ“

РЕЦЕНЗИЯ

На

дисертационния труд на

Милен Красимиров Петров

на тема: „Свещената Римска империя и Никополският кръстоносен поход (1395-1396):
участници и извори“

Научна област: 2. Хуманитарни науки

Професионално направление: 2.2 : История и археология.

Научна специалност: Средновековна обща история

от

проф. д-р Александър Николов

СУ „Св. Климент Охридски“

Исторически факултет

Катедра по Стара история, тракология и средновековна история

Данни за докторантурата, дисертацията, автореферата и публикациите:

Дисертационният труд на Милен Красимиров Петров е обсъден и предложен за публична защита от секция „Средновековни Балкани“ при Института по балканистика с Център по тракология-БАН и утвърдена с решение на НС на ИБЦТ от 03.06.2026, протокол № 9. Процедурата по обявяване на публичната защита е изцяло в съответствие с Правилника на НС на ИБЦТ-БАН относно условията и реда за придобиване на научни звания и заемане на академични длъжности, както и със съответните разпоредби на ЗРАСРБ. Авторефератът (34 стр.) отговаря изцяло на съответните изисквания и дава пълна представа за съдържанието на дисертацията. Резултатите от системата „Антиплагиат“ убедително доказват оригиналността на труда. Към текста на дисертацията са представени, така, както го изискват и законовите разпоредби и

необходимият брой публикации по темата. Представени са две статии, чието съдържание е свързано безспорно със съдържанието на дисертацията.

Съдържание на дисертацията:

Дисертацията се състои от увод, пет глави, заключение, библиографска справка за използваните извори и изследвания. Тя съдържа общо 454 страници.

Уводът, традиционно, ни запознава с обекта на изследването, хронологичния и териториален обхват, актуалността на темата, състоянието на проучванията към момента на написване на дисертацията, целите и задачите на изследването, с методите, които авторът е използвал, терминологията и използваните методи в проучването. Изследването има предимно извороведски и просопографски характер и е посветено на изворите и участниците в Никополския кръстоносен поход от 1395-1396 г., свързани със Свещената Римска империя, по-специално нейните немскоезични области, които обхващат най-общо земите на днешна Германия, Швейцария и Австрия, но и някои съседни области, като Елзас. Направен е преглед на историографията по темата, а също и е подчертана актуалността ѝ, тъй като не съществува цялостно проучване по така зададените параметри. Основните методи, използвани от докторанта са сравнително-историческият и просопографският метод, историко-структурният и визуален анализ, сравнителен текстуален анализ и др.

Първа глава „Извори за битката при Никопол от Свещената Римска империя“ е посветена на цялостното проучване и систематизиране на наличните писмени извори, произхождащи предимно от южнонемските територии, но включващи и някои източници от долнонемския езиков ареал. Най-голям дял имат изворите от Бавария, тъй като именно от този регион произхожда и най-голямата част от немските участници в похода. Анализирани са общо 43 източника от периода XV-XVI в., някои от които, като пътеписът на Ханс Шилтбергер са вече познати в българската историография, а други са останали почти неизползвани до момента. Такъв е разказът на Конрад Кийзер, също участник в похода и очевидец на главните събития, а също и т.нар. от дисертанта „Баварски разказ“, базиран основно на Андреас Регенсбургски и неговите продължители. По-малко познати са текстовете на Ханс Ебан фон Вилденберг, Файт Арнпек, Йохан Авентин и други някои наративи от края на Средновековието и началото на Новото време. На второ място, докторантът е включил източниците от Франкония, предимно

свързани с района на Нюрнберг, като семейната история на фамилията Щромер, и също Кратката хроника на Нюрнберг и други източници от този град. На трето място са обособени изворите от Елзас и Швейцария (Алемания), сред които се откроява Елзаската хроника на Якоб Твингер фон Кьонигсхофен, където са пресъздадени най-вероятно разкази на очевидци, както и свързаната с нея Хроника от Рьотелн. Що се отнася до швейцарските източници. Авторът се е спрял на четири хроники, произхождащи съответно от Цюрих, Берн, Шпиц и от фамилията Клингенберг, в които се съдържат непознати до момента сведения за похода и участието на бойци от Алемания в него. На последно място, но не и по значение са източниците от Австрия, сред които познатите частично в нашата историография поема на Петер от Рец, хрониките на Томас Ебендорфер, Кратките австрийски хроники и др. В края на главата дисертантът прави преглед на извори, свързани с немското участие в Никополския поход, които имат френски, унгарски, византийски, османски и южнославянски произход и които допълват картината, очертана от основния корпус текстове – предмет на изследването.

Вторият дял, обхващащ три глави „Участници от Свещената Римска империя: принцове и рицари“ е посветен на просопографската част от изследването. В трета глава „Тевтонският орден и Никополският поход“ е включен обширен екскурс за историята на Тевтонския орден, който, предполагаемо, има отношение към Никополския кръстоносен поход. Авторът се спира на историята на Северните кръстоносни походи, в които тевтонците играят първостепенна роля и евентуалните връзки на тези походи с Никополския кръстоносен поход чрез потенциалното участие на тевтонски рицари в него. Изводите на автора от наличната информация обаче водят по-скоро до мнението, че няма данни за пряко участие на Ордена в този кръстоносен поход, независимо от формалните или неформални връзки на отделни участници в него със Северните кръстоносни походи и Тевтонския орден. Всъщност самият Орден владее земи, които не са част от Свещената Римска империя и технически попада извън заявения обхват на изследването, но органичната му връзка с аристокрацията от Империята не бива да бъде пренебрегвана. Четвърта глава „Немските принцове и тяхното участие в кръстоносния поход от 1396 г.“, разглежда основните водачи на похода от средата на принцовете и кралете на Империята. Специално място е отделено на водача на похода – унгарския крал Сигизмунд Люксембургски, който, обаче, е представител на важната имперска династия Люксембург и в крайна сметка става римски крал и император впоследствие. Още по време на похода той е обявен и за пожизнен викарий на Империята, което го поставя във висока позиция и в имперската йерархия, наред с короната на Свети Стефан, която носи

от 1387 г. Специално внимание е отделено на отзвука от Никополското поражение и в Свещената империя, поради широкото участие на немски аристократи в кампанията и подкопаването на позициите на римския и чешки крал Венцел (Вацлав) Люксембург и на династията като цяло. Отделно са разгледани участието и ролята на бургграф Йохан III фон Нюрнберг, както и спорният въпрос за участието на неговия брат Фридрих VI Хоенцолерн, който обаче очевидно не е участвал в сражението и е объркван в историографията с друг участник – хоспиталиера Фридрих Хоенцолерн, който е част от рицарското съсловие. Важен принос е изясняването на участието на пфалцграф и електор Рупрехт Пипан в събитията – участие, което до този момент не е изследването подробно и детайлно. Авторът определено добавя важни моменти към изясняването на този въпрос.

Пета глава: „Участници от Свещената Римска империя: рицари, оръженосци и граждани“ е посветена на обикновените участници в похода, произхождащи от земите на Свещената империя. Идентифицирани са 46 такива личности, най-вече от южногерманските земи – Бавария, Франкония и Горен Рейн, но също и от съседни области като Хесен, Австрия, Швабия. Изяснени са и някои неясни въпроси, като например предполагаемото участие на цар Иван Срацимир, под името Ханс Бодман. Милен Петров убедително доказва, че това е неправилна теза и че Ханс Бодман е реално съществуващ участник от министералското съсловие в Швабия. Специално внимание е отделено на рицарите от Бавария, които са и най-многобройната група от участници. Разгледани са техният социален статус, отношенията им с херцога на Бавария, мотивацията за участие в похода и други аспекти. Представени са биографични справки на петима баварски рицари, които са най-добре документирани в изворите, а именно: Ханс Шилтбергер, Вернер Пинценауер, Улрих Кюлер, Щефан Шмийхен и Ханс Грайф фон Грайфенберг.

Заклучението обобщава основните изводи от текста на дисертацията по един напълно подходящ и убедителен начин. Докторантът ни представя пълнокръвно изследване на изворите и възможно най-детайлна реконструкция на участниците в похода, свързани със Свещената Римска империя. Направен е обобщаващ анализ, както на изследваните текстове, така и на социалния състав, мотивацията, регионалния произход и личната съдба на идентифицираните кръстоносци в най-добрите традиции на просопографията и генеалогията.

Цялостното впечатление от дисертацията на Милен Петров е напълно положително. Това е солидно изследване, с новаторски характер за нашата историография. Стилът на работата е отличен, а дребните печатни и технически

неточности, неизбежни при писането на един обемен текст, биха могли да бъдат бързо отстранени.

Научни приноси:

Ще се спра на приносите, които според мен са направени от дисертанта.

1. Това е първо по рода си изследване не само в българската, но и в световната медиевистика. Повдигнатите въпроси са разгледани за първи път в този обем и в такава дълбочина, като на практика настоящото изследване представлява нов етап в проучването на проблема за участниците в Никополския поход.
2. Представени са множество нови, слабопознати у нас извори и просопографски реконструкции, които дават възможност да се очертае и една по-пълна картина на самата Никополска кампания, която изиграва ключова роля за съдбата на българските земи в следващите столетия.
3. Изяснени са някои спорни теми и въпроси, като етимологията на топонима „Шилтау“ или „Шилтарн“, участието на Фридрих VI Хоенцолерн и на тевтонците в похода, личността на Ханс Бодман и митът за неговата идентификация с цар Иван Срацимир и множество други проблеми около реконструкцията на събитията, участниците и резултатите от Никополския кръстоносен поход.

Към текста могат да бъдат отправени несъществени бележки по отношение на уеднаквяване на термини и имена, но това уеднаквяване неизбежно ще бъде направено при подготовката на евентуална бъдеща монография, чисто издаване бих препоръчал.

Заклучение:

Въз основа на казаното дотук, категорично препоръчвам на уважаемата комисия да присъди научната и образователната степен "доктор" на Милен Красимиров Петров. Лично аз гласувам убедено с "да" и отправям своите поздравления за отлично свършената работа към дисертанта и научния му ръководител, доц. д-р Владислав Иванов.

27.07.2026 г.

гр. София

Рецензент:

(проф. д-р Александър Николов)